

Leontin NEGRU

**IDENTITĂȚI ETNICE LA DUNĂREA DE JOS ȘI
ULTIMATUMUL SOVIETIC
(23 AUGUST 1939 – 28 IUNIE 1940)**

In memoriam Ionel Sîrbu

Ethnic Minorities at the Lower Danube and the Soviet Ultimatum
(August 23, 1939 – June 28, 1940)

In August 23, 1939 Joachim von Ribbentrop and Veaceslav Molotov signed in Moscow a German-Soviet nonaggression treaty which had that USSR must to annex Bessarabia. In this situation the problem of the ethnic minorities living on the territory between Prut and Nistru rivers became a part of the Soviet-Romanian conflict. USSR used the minority population in the region as a device in its military and political aggressive operations.

The hostility of the ethnic minorities in Bessarabia and especially that of the Jews was used by the Romanian authorities to distract attention of the public opinion from the incapacity of King Carol the II-nd government to oppose the Soviet aggression under specific circumstances: diplomatic isolation of Romania. The hostile action of the communist Jews created in that period the image of the "Bolshevik Jew" loyal to the interests of Moscow. This general image was the basis of the anti-Jews pogroms in the Romanian Kingdom and Bessarabia after June 22, 1941.

Eșuarea tratatelor anglo-franco-sovietice de la Moscova și încheierea pactului sovieto-german din 23 august 1939 a șocat opinia publică mondială, deoarece, după ce ani în șir, cele două puteri totalitare, Uniunea Sovietică și cel de-al III-lea Reich, s-au atacat reciproc din punct de vedere ideologic, cu o vehemență rar întâlnită, deveneau dintr-o dată "prietene". În noul context internațional, România, dintr-un stat factor de stabilitate zonală, în conformitate cu sistemul de tratate de la Versailles, s-a transformat într-un stat amenințat de agresivitatea crescândă a statelor revizioniste vecine: URSS, Ungaria, și Bulgaria¹. Pactul Molotov-Ribbentrop a creat României o situație internațională de o gravitate fără precedent pentru că întregul fundament al raporturilor româno-sovietice precum și sistemul de alianțe și acorduri pe care se sprijinea securitatea țării au fost practic anulate. În plus,

¹ Ion Constantin, *România, marile puteri și problema Basarabiei*, București, 1995, p. 13.

Franța, izolată la rândul său, era în imposibilitatea de a-și onora, în cazul în care ar fi dorit, obligațiile ce și le luase față de România prin garanțiile din aprilie 1939².

Govenanții de la București au sesizat corect semnificația momentului. Primul ministru Armand Călinescu nota la 22 august 1939: "... Lovitura de teatru a acordului germano-sovietic! Socotesc alianța foarte gravă. S-au înțeles oare la o împărțire a Poloniei și a României?"³. Statul român se afla atunci singur în fața Germaniei și a Uniunii Sovietice. Cu toate acestea, în virtutea unei tradiții antantofile adânc înrădăcinată în mentalul colectiv și politic românesc, regele Carol al II-lea și miniștrii săi preferau mai degrabă o neutralitate a țării, refuzând orice orientare a politicii externe către Germania, cu atât mai puțin către agresivul vecin de la răsărit⁴.

Minoritățile naționale din România, încorporate populației majoritare românești odată cu provinciile unite în 1918 au avut față de pericolul dezmembrării statului român atitudini diferite de la un grup etnic la altul uneori existând opinii diferite chiar în cadrul aceleiași structuri etnice. Pe plan general s-a observat totuși manifestarea mai mult sau mai puțin centrată a unor sentimente antiromânești, îndreptate nu împotriva românilor ca indivizi ci împotriva structurilor statale românești. Această stare de spirit a fost în bună măsură provocată și alimentată de propaganda vecinilor reviziونيști și a emisarilor acestora care desfășurau activități subversive în România. O altă cauză a izbucnirii nemulțumirilor, mai ales în rândul categoriilor sărace ale populației, a fost situația economică instabilă din țară, care s-a agravat și mai mult după izbucnirea războiului.

Județele riverane Dunării de Jos (Brăila, Covurlui, Cahul, Ismail și Tulcea) reprezintă un eșantion deosebit de interesant de studiat datorită diversității și densității populației minoritare din zonă, populația românească fiind prezentă doar în proporție de 63,7 %, aceasta reprezentând media pentru cele cinci județe menționate. Etnicii români erau majoritari cu precădere în județele din vechiul regat (Brăila - 89,4%, Covurlui - 83,7%, Tulcea - 62,6%), în timp ce în județele din sudul Basarabiei populația românească avea o majoritate sensibilă (Cahul-51,2%), iar în județul Ismail abia atingea 31,9%, conform recensământului din 1930⁵. O treime din populația acestei

² *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 1998*, coordonator: Ioan Scurtu, ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, 1998, p. 203.

³ Armand Călinescu, *Însemnări politice 1916-1939*, București, 1990, p. 425.

⁴ Valeriu Florin Dobrinescu, *Bătălia diplomatică pentru Basarabia (1918-1940)*, Iași, 1991, p. 59 și urm.

⁵ *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1940*, vol. II, București, 1938; *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930*, vol. II, Neam.

zone era alcătuită din ruși și ucrainieni (circa 11%), bulgari (8,9%), evrei (3,6%), germani (1,4%) precum și alte minorități: eleni, turco-tătari, găgăuzi⁶ etc. Trebuie precizat faptul că documentele de arhivă studiate în vederea întocmirii materialului de față cuprind informațiile referitoare doar la minoritățile care din punct de vedere etnic se identificau cu țările revizioniste aflate în imediata vecinătate (URSS și Bulgaria) excepție de la această regulă făcând evreii și etnicii germani, întâlniți și aceștia cu regularitate în rapoartele informative ale structurii polițienești ale statului român.

În cursul tratatelor premergătoare încheierii pactului Molotov-Ribbentrop, sovieticii au revendicat, pe lângă alte ținuturi și Basarabia, în virtutea dorinței de reanexare a tuturor teritoriilor care aparținuseră fostului imperiu țarist, o *restitutio in integrum* a Rusiei din 1914 fiind de altfel unul dintre principalele obiective ale politicii externe sovietice în toată perioada interbelică. În urma acceptului german asupra pretențiilor Moscovei, în județele românești enumerate anterior, dar mai ales în cele basarabene (Cahul și Ismail), propaganda sovietică desfășurată prin filieră cominternistă a căpătat proporții îngrijorătoare. Secția româno-basarabească a Agenției Cominternului din Odessa a reprezentat principala legătură dintre Kremlin și comuniștii din Basarabia, prin intermediul său fiind aduse în România manifeste și diverse lucrări ale literaturii de propagandă comunistă. Poliția de Siguranță din România avertizase încă din iulie 1939 asupra măsurilor luate de Comintern pentru întărirea Partidului Comunist din România în vederea unor eventuale acțiuni revoluționare⁷, acesta la rândul său având misiunea de a pregăti din punct de vedere psihologic și ideologic populația basarabească, cu precădere minoritarii etnici, pentru renexarea de către URSS a provinciei dintre Prut și Nistru. Acest lucru devenea cu atât mai ușor de îndeplinit cu cât structurile partidului comunist erau dominate din punct de vedere numeric de către minoritarii etnici, în Basarabia existând puțini sau aproape deloc români înscriși în acest partid⁸. Organizația comunistă din România a înrolat ca membri un mare număr de persoane provenite din rândurile minorităților naționale, atât dintre etnicii evrei, cât și dintre iredentiștii statelor limitrofe, nemulțumiți de faptul că erau incluși în statul român⁹. Unii dintre aceștia au

Limbă maternă. Religie, București, 1938, p. 80-81, 100-101, 150-151, 196-197, 264-265, 350-351, 360-361, 448-449, 480-481, 488-489.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Vitalie Văratie, *Preliminarii ale raportului Basarabiei și nordului Bucovinei (1938-1940). Volum de documente din fostele arhive secrete române*, București, 2000, p. 61.

⁸ Mihail Bruhis, *Rusia, România și Basarabia. 1812-1918-1924-1940*, Chișinău, 1992, p. 201 și urm.

⁹ Florin Constantiniu, *Comunism internațional, comunism național*, în *Dosarele Istoriei*, anul VI, nr. 5(57), 2001, p. 2-6.

simpatizat sincer cu ideologia de extremă stângă, această apropiere de comunism fiind determinată de nemulțumirile de ordin social, întâlnite cu precădere în rândurile segmentelor sărace ale populației.

Din punct de vedere ideologic, imediat după încheierea tratatului de neagresiune sovieto-german, mișcarea comunistă din România a fost complet dezorientată. Până la 23 august 1939, Partidul Comunist din România, la cererea Internaționalei a III-a, a militat pentru o politică externă a României alături de Franța și Marea Britanie, pentru întărirea Micii Înțelegeri, a Înțelegerii Balcanice și a Societății Națiunilor. După semnarea pactului Molotov-Ribbentrop această orientare s-a schimbat radical, apreciindu-se ca "ațâțători la război" liderii politici de la Paris și Londra¹⁰. Provoacă confuzii în mișcarea comunistă internațională, Cominternul a dat indicații partidelor comuniste să proslăvească pactul de neagresiune germano-sovietic. În ziarul "Scânteia" se arăta: "... Noi comuniștii avem o sarcină supremă și imediată de a lămuri masele largi [...] asupra importanței internaționale a acordului germano-sovietic pentru pace"¹¹.

În toamna anului 1939 și mai ales în vara anului 1940, în documentele comuniste se reia lozinca autodeterminării minorităților naționale până la despărțirea de statul român, recomandată a se aplica pentru toate provinciile "cucerite" în trecut de România "imperialistă": Basarabia, Bucovina, Dobrogea, Transilvania și Banatul¹². În paralel, la nivelul întregii țări, apropierea diplomatică dintre cei doi inamici ideologici declarați, Reich-ul nazist și Uniunea Sovietică și colaborarea lor în chestiunea poloneză a declanșat un val de panică. Cei care au dat semnalul au fost funcționarii români aflați în serviciu în apropierea granițelor, care "au părăsit precipitat locuințele și și-au trimis familiile în interiorul țării". Rezistența regală a ținutului Dunării de Jos, în care erau încadrate județele amintite, a primit la 27 septembrie 1939 o adresă din partea Președenției Consiliului de Miniștri în care se cerea luarea unor măsuri disciplinare împotriva acelor funcționari care au săvârșit un astfel de gest, aflați pe teritoriul ținutului¹³.

Dintre minoritățile vizate de sovietici pentru a fi folosite în scopul destabilizării situației din zona Dunării inferioare și anume rușii, ucrainenii, germanii, bulgarii și evreii, nu toate s-au raliat pozițiilor Moscovei.

¹⁰ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX (1918-1948)*, București, 1999, p. 358.

¹¹ *Scânteia* din 8 septembrie 1939.

¹² Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol II, 2, (partea a II-a, noiembrie 1933 – septembrie 1940), București, 1988, pp. 470-471.

¹³ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Galați, fond Prefectura județului Tecuci, dosar 67/1938-1939, numerotat. (în continuare vom cita D.J.A.N. Galați).

Etnicii germani, reduși numericeste în comparație cu celelalte minorități din zona de referință, prezentau totuși o importanță deosebită. Berlinul, care acceptase prezența sovietică în Basarabia, nu dorea ca populația germană de aici să ajungă sub regim bolșevic. În acest sens, pentru o eventuală repatriere, s-au trimis instrucțiuni pentru realizarea unui recensământ neoficial al etnicilor germani din Basarabia. Acuzați de autoritățile române de "întocmirea de statistică în secret" dr. Otto Broneske și ceilalți conducători ai acestei comunități au fost în cele din urmă achitați¹⁴. Într-un raport al Serviciului Secret de Informații al armatei, condus de Mihail Moruzov, se amintea că : "Spre deosebire de alte minorități, germanii nu cred în ocuparea Basarabiei de către sovietici, iar propaganda ce se face pe această temă nu a avut ecou în rândurile lor. Sunt sigur că în tratativele de la Moscova (din 23 august 1939 – n. n.) s-a asigurat și integritatea teritorială a României, bazată pe interesele economice ale Reich-ului"¹⁵. Refuzând să creadă într-o situație de ocupare și sovietizare a Basarabiei, coloniștii germani respingeau într-o mare măsură repatrierea. Un raport al Statului Major al Diviziei 12 Infanterie staționată în sudul Basarabiei amintea în octombrie 1939 că "față de zvonurile care circulă că rușii vor ocupa Basarabia, populația minoritară (germană – n. n.) se arată nemulțumită și nu ar accepta o asemenea situație", având o stare materială înfloritoare și fiind tratați bine de autoritățile românești¹⁶. Se observă la germani un deosebit spirit de solidaritate etnică și "ambiția de a întrece celelalte minorități pe care le cred inferioare"¹⁷. Îmbrățișarea ideologiei național-socialiste a făcut imună această etnie la virusul roșu pe care Partidul Comunist din România încerca să-l inoculeze minorităților naționale în vederea îndeplinirii dispozițiilor moscovite de dezmembrare a statului român. În mai 1940, consulatul german de la Galați a trimis etnicilor germani un chestionar, cu invitația de a-l completa, specificând data stabilirii în România, profesia, date despre membrii familiei etc. Formularele urmau a fi folosite în prelucrarea unor informații necesare acordării "Crucei de fier" comemorative pentru cei care au luptat între anii 1914-1918 în armata germană sau austro-ungară. Aceste cereri ascundeau însă adevăratul scop: efectuarea unui recensământ al populației germane în vederea unor evenimente ulterioare¹⁸.

¹⁴ Veaceslav Stavilă, *De la Basarabia românească la Basarabia sovietică (1939-1945)*, Chișinău, 2000, p. 39.

¹⁵ Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov și Serviciul Secret de Informații al Armatei Române*, București, 1997, p. 340.

¹⁶ Vitalie Văratie, *op. cit.*, p. 67.

¹⁷ D.J.A.N. Galați, fond Rezidența regală a ținutului Dunărea de Jos, dosar 133/1940, f. 115. (în continuare vom cita fond Rezidența regală).

¹⁸ D.J.A.N. Galați, fond Rezidența regală, dosar 153/1939-1940, f. 18.

Minoritarii ruși au receptat în mai multe feluri propaganda Cominternului. Rapoartele polițienești ale vremii aminteau în octombrie 1939 că etnia rusă "nu formează o masă compactă" fiind stabilită în special în orașe. "Nutrind sentimente monarhiste țariste, precizează în continuare raportul, (rușii – n. n.) se arată ostili trecerii Basarabiei la URSS, deși nu privesc cu ochi buni nici țara noastră"¹⁹. Conducătorii minorităților ruse erau din convingere antibolșevici, din această cauză nefiind agreeți de Moscova²⁰. Propaganda sovietică însă câștiga teren în rândurile persoanelor de origine rusă cu o situație materială precară, urmărindu-se prin aceasta dezvoltarea unui curent de presiune asupra conducătorilor minorității ruse pentru a le îndruma conduita în direcția dorită de comuniști. Erau vizate în principal județele basarabene unde rușii erau reprezentați numericeste (Cahul 7,5% și Ismail 29,7%) dar și județul Tulcea pe teritoriul căruia trăiau peste 22.000 de etnici ruși care reprezentau 12, 2%. Gurile Dunării reprezentau un obiectiv de prim interes pentru sovietici atât din punct de vedere economic și militar cât și datorită faptului că zona Deltei oferea posibilitatea infiltrării unor agenți sovietici pe teritoriul românesc, cu ajutorul barcașilor lipoveni²¹.

În linii mari, situația era identică și în cazul ucrainenilor deși frecvența cu care sunt amintiți în notele informative ale poliției și jandarmeriei ca efectuând propagandă în favoarea URSS demonstrează că ucrainenii au îmbrățișat cauza Moscovei în număr mai mare decât etnicii ruși. Un raport din martie 1940 al secției din Chișinău a Serviciului Secret militar precizează că în Basarabia și Bucovina majoritatea covârșitoare a elementelor comuniste provin, sub aspect etnic, din rândurile evreilor și ucrainenilor²². Din cadrul etniei ucrainiene, mulți s-au alăturat mișcării comuniste în speranța realizării unui obiectiv neîndeplinit la sfârșitul primului război mondial: crearea Ucrainei Mari care să înglobeze și Basarabia sau măcar Bucovina. Pentru o bună parte dintre ucrainenii ideologia de extremă stângă și Partidul Comunist din România reprezentau doar un mijloc de manifestare a protestului etnic.

În privința etniei bulgare, trebuie precizat că o analiză doar a atitudinii bulgarilor din județele riverane Dunării de Jos ar fi inexactă și incompletă, fără a se ține cont de starea de spirit a întregii comunități bulgărești de pe teritoriul României. În zonele unde trăiau în comunități compacte bulgarii erau refractari la tot ceea ce ținea de statul și cultura românească. Au existat cazuri când învățătorii și lucrătorii poștali români au fost agresați verbal sau fizic în localitățile cu populație predominant bulgară, conflicte considerate de

¹⁹ Cristian Troncotă, *op. cit.*, p. 339.

²⁰ Vitalie Văratie, *op. cit.*, p. 181.

²¹ D.J.A.N. Galați, fond Rezidența regală, dosar 95/1940, f. 56.

²² Cristian Troncotă, *op. cit.*, p. 449.

poliție ca fiind de natură etnică²³. În zona pe care am supus-o cercetării prin studiul de față, orientarea minoritarilor bulgari spre comunism a fost aproape nesemnificativă, aceștia fiind însă dominați de sentimente iredentiste. Un caz grăitor a fost cel petrecut la sfârșitul anului 1939 în comuna Principele Mihai din județul Ismail, unde un copil de etnie bulgară, fiind întrebat de un ofițer aparținând unității militare cantonate acolo, cum se numește regele țării, a răspuns: țarul Boris²⁴. Cu totul alta era situația în județul Tulcea unde etnicii bulgari se aflau în plin proces de asimilare și cereau prefectului să fie considerati români²⁵. Iredentismul bulgăresc din România era sprijinit din exterior de atitudinea revizionistă a Bulgariei și Uniunii Sovietice. La 2 octombrie 1939, E. Filloti, ministrul român la Sofia nota: "...din considerații diferite toți bulgarii privesc cu încredere și speranță spre Rusia și acceptă cu satisfacție dovezile reale de interes ce le vin de la Moscova. Desigur că acest curent este întărit în opinia publică de considerația că Rusia (URSS – n. n.) și Bulgaria sunt vecini comuni ai României, având fiecare revendicările lor față de ea. Orice zvon de amenințare asupra Basarabiei, este primit aici (la Sofia – n. n.) cu bucurie, ca un semnal de slăbiciune și diminuare a puțin iubitului vecin de la Dunăre"²⁶.

Războiul sovieto-finlandez (noiembrie 1939 – martie 1940) și marele interes manifestat de opinia publică față de acest eveniment au oferit URSS ocazia de a-și construi și proiecta în mentalul colectiv românesc și internațional imaginea unei Armate Roșii de neînvins. După începerea războiului, ziaristul american William Shirer nota în jurnalul său: "... toată lumea la Moscova își imagina că Armata Roșie va fi la Helsinki la o săptămână după declanșarea atacului. Ei erau de asemenea siguri încât au fixat data de 6 decembrie pentru atacarea Basarabiei dar au amânat-o în ultimul moment"²⁷. Dificultățile întâmpinate de sovietici pe frontul finlandez au mai temperat avântul entuziaștilor susținători ai cauzei roșii. Fiind în joc prestigiul său militar, Moscova nu a întârziat să reacționeze. Documentele reproduc informații culese de agenții poliției sau ai S.S.I. conform cărora inițial s-a încercat prezentarea eșecurilor militare ca simple știri false puse în circulație de "agențiile de presă burgheze"²⁸. Treptat însă s-a trecut la altă metodă și anume aceea a minimalizării importanței pierderilor suferite chiar și atunci când acestea erau recunoscute în întregime²⁹.

²³ D.J.A.N. Galați, fond Rezidența regală, dosar 21/1938-1939, f. 683.

²⁴ Idem, dosar 74/1940, f. 181. Este vorba de țarul Boris al III-lea al Bulgariei (1918-1943).

²⁵ *Ibidem*, f. 271-272.

²⁶ Vitalie Văratice, *op. cit.*, p. 169.

²⁷ Valeriu Florin Dobrinescu, *op. cit.*, pp. 131-132.

²⁸ Vitalie Văratice, *op. cit.*, pp. 182-183.

²⁹ D.J.A.N. Galați, fond Rezidența regală, dosar 133/1940, f. 125.

Odată cu desfășurarea acestui război în nordul Europei, Kominternul a lansat, în zonele estice ale României, zvonuri conform cărora, după încheierea războiului cu Finlanda, Uniunea Sovietică își va întoarce armatele spre Basarabia. Astfel de zvonuri au produs bucurie în unele cercuri ale minorităților rusă³⁰, bulgară³¹, evreiască³² și panică în rândurile populației românești. În unele zone din județele Covurlui și Brăila lucrările agricole de însămânțare din primăvara anului 1940 au fost inițial sistate de teama inutilității lor în cazul unui război cu colosul sovietic. Doar prin intervenția eficace a autorităților situația a revenit la normal³³. În județele Cahul și Ismail proprietarii agricoli au început să-și vândă pământurile la prețuri mult mai mici decât cele obișnuite pentru a se putea retrage rapid în cazul unei eventuale invazii dinspre Nistru³⁴.

În perioada lunilor februarie – mai 1940 apar tot mai des în documente informații despre etnicii evrei. Până în acest moment sursele nu îi indicau în mod frecvent deși prezența lor în rapoartele polițienești era asociată automat cu mișcarea de extremă stângă. Înainte cu câteva luni de agresiune sovietică din iunie 1940, notele informative ale jandarmeriei surprindeau la o mare parte a populației evreiești o stare de spirit favorabilă URSS și pretențiilor sale teritoriale în Europa de Est. Unii israeliți interpretau pozitiv orice acțiune politică și militară a Uniunii Sovietice în Finlanda, așteptându-se în același timp ca pretențiile sovietice să se afirme și asupra Basarabiei³⁵. Punându-și nădejdea într-un conflict între România și URSS, în urma căruia România, nereușind să reziste mult timp colosului sovietic, ar fi sucombat într-o stare de haos generalizat, unii dintre comercianții evrei din zonă au încercat să profite de situația dificilă în care se aflau structurile economice românești "speculând populația prin urcarea prețurilor la produsele de primă necesitate fără just motiv"³⁶. La Reni, în județul Ismail, se observa din partea elementului evreiesc, toată stăruința de "a se sustrage obligativității concentrării"³⁷. În momentul apariției în zonă a unor zvonuri referitoare la soldații basarabeni care au dezertat din armata română și au trecut Nistrul, fugind în URSS, faptul în sine "a fost comentat favorabil în unele cercuri rusești și evreiești"³⁸. O astfel de stare de spirit nu putea să

³⁰ Idem, f. 115.

³¹ Valeriu Florin Dobrinescu, *op. cit.*, p. 143.

³² D.J.A.N. Galați, fond Rezidența regală, dosar 133/1940, f. 130.

³³ Idem, dosar 95/1940, f. 37.

³⁴ Cristian Troncotă, *op. cit.*, p. 440.

³⁵ D.J.A.N. Galați, fond Rezidența regală, dosar 133/1940, f. 277 și 656.

³⁶ Idem, f. 115.

³⁷ Idem, f. 128-129.

³⁸ Idem.

treacă cu vederea fără să fie exploatată de mișcarea comunistă. Multe dintre acțiunile comuniste destabilizatoare sunt asociate în documente cu segmente importante ale comunității evreiești. Iată un exemplu: "... mișcarea comunistă face progrese în orașul Leova (jud. Cahul – n. n.) unde se menține o stare de agitație a spiritelor prin difuzarea unor zvonuri tendențioase printre evreii din localitate, care formează 40% din totalul populației"³⁹. Pare puțin forțată, la prima vedere, această asociere a comunităților evreiești cu comunismul. Nu se poate nega faptul că au existat mulți activiști comuniști de origine evreiască, cea mai bună dovadă fiind "personalitățile" cunoscute la nivelul conducerii partidului: soții Marcel și Ana Pauker, soții Iosif și Liuba Chișinevschi, Valter Roman, Leonte Răutu, Mihail Roller, Belu Zilber etc. Nu trebuie confundați însă numeroșii simpatizanți evrei ai internaționalismului marxist-leninist cu cei care activau propriu-zis în rândurile comunistilor. Este adevărat că acești simpatizanți, influențați de propaganda sovietică, reprezentau o importantă masă de manevră și de recrutare pentru comuniști. Unii însă rămâneau doar simpli simpatizanți fără să activeze în cadrul Partidului Comunist din România.

Pe lângă minoritari care dintr-un motiv sau altul au sprijinit ideologia comunistă și propaganda sovietică au existat și etnici români care s-au alăturat mișcării de extremă stângă. În noiembrie 1939, în comuna Barcea (jud. Tecuci) a fost arestat comunistul Ioan Mogâldeanu care desfășura activitatea propagandistică printre tinerii premilitari din comună⁴⁰. În localitatea Vulcănești (jud. Cahul) secretarul F.R.N. Stefan Beda, un fost participant la revolta de la Tatar-Bunar din 1924, a fost arestat în februarie dovedindu-se că instigă populația să nu subscrie la împrumutul de înzestrare a armatei⁴¹. În județul Tulcea a fost în luna mai prins spionul Ioan Ciumacenko care primise bani și instrucțiuni asupra activității sale de la un anume Emil Manoliu domiciliat în București⁴². Deși românii erau în inferioritate numerică față de etnicii minoritari în cadrul structurilor Partidului Comunist, nu trebuie ignorat aportul lor în ceea ce privește punerea în practică a dispozițiilor Moscovei.

Terminarea războiului cu Finlanda a redat Uniunii Sovietice posibilitatea de a începe presiunile asupra României. Experiența finlandeză și prudența lui Stalin au imprimat acțiunii sovietice un ritm lent și precaut⁴³. În acest context se înscrie cuvântarea lui Veaceslav Molotov din 29 martie 1940, ținută în fața Sovietului Suprem al URSS prin care era refuzată

³⁹ Idem, f. 144.

⁴⁰ D.J.A.N. Galați, fond Prefectura județului Tecuci, dosar 67/1938-1939, nenumărat.

⁴¹ D.J.A.N. Galați, fond Rezidența regală, dosar 74/1940, f. 165.

⁴² Idem, dosar 133/1940, f. 123.

⁴³ Florin Constantiniu, *Între Hitler și Stalin. România și pactul Ribbentrop-Molotov*, București, 1991, p. 90.

recunoașterea unirii Basarabiei cu România, lăsând să se înțeleagă că între cele două state există un litigiu care nu se va rezolva pe cale pașnică. La 2 aprilie, regele Carol al II-lea nota în jurnalul său: "Chestia principală este discursul lui Molotov. Discurs care distruge toate iluziile și este agresiv față de mulți (...) îl găsesc pe Gafencu îngrijorat, căci consideră acest discurs un avertisment serios" (pentru România – n. n.)⁴⁴.

În timp ce făcea asemenea declarații, guvernul sovietic accelera concentrarea trupelor sale în zona Nistrului și recurgea tot mai des la incidente de frontieră⁴⁵. Situația internațională devenise favorabilă atingerii scopurilor sovietice. În toată perioada interbelică URSS a dus față de România o politică de duplicitate, făcând uneori declarații de bună vecinătate susținând însă, în mod continuu, prin bani și agenți, mișcarea comunistă din țara noastră, încercând pe toate căile să reanexeze Basarabia. Agresiunea sovietică din vara anului 1940 a fost planificată și pusă în practică cu ajutorul elementelor procomuniste din rândurile unor minorități nemulțumite pentru că fuseseră încorporate, odată cu teritoriile locuite, în România Mare. Invazia sovietică a fost favorizată însă și de o greșită administrare a Basarabiei de către regimul de la București, această provincie devenind un teritoriu unde erau trimiși funcționarii corupți, polițiștii și administratorii dovediți inca-pabili⁴⁶.

În toată perioada cuprinsă între 23 august 1939 și 26 iunie 1940, structurile informative românești au funcționat în mod profesionist oferind numeroase rapoarte în care se atrăgea atenția asupra situației românești și asupra faptului că nemulțumirile de tot felul dar mai ales cele ale minorităților etnice sunt puncte nevralgice ale societății românești care au fost exploatate de către Moscova în cadrul activității sale destabilizatoare. Autoritățile de la București au ignorat însă aceste realități. În fapt, România interbelică și-a neglijat obligațiile față de minoritățile sale, mulțumindu-se doar să promoveze o vagă politică de românizare. Aparținând din punct de vedere etnic unora dintre popoarele vecine statului român, cea mai mare parte a acestor minorități au contestat aproape continuu autoritatea Bucureștiului în zonele locuite de ele, oferind astfel pretexte de imixtiune, pe cale diplomatică sau prin propagandă subversivă, pentru vecinii revizioniști ai României.

Galați

⁴⁴ Carol al II-lea, *Între datorie și pasiune. Însemnări zilnice*, vol. II, București, 1996, p. 43.

⁴⁵ *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 1998*, București, 1998, p. 204.

⁴⁶ Alex Mihai Stoescu, *Armata, mareșalul și evreii*, București, 1998, p. 69.